

Akadeemik Hans Küüts – 80

20. detsembril täitub Jõgeva Sordiaretuse Instituudi kauaaegsel direktoril, teraviljade sordiaretajal Hans Küütsil 80 eluaasta. Põlva maakonnas Suuremõisa külas talupidajate perekonnas sündinud noor mees jõudis teadustööle Jõgeval (1958) läbi kohaliku Rasina 7-kl kooli, Tartu I Keskkooli (lõpetas 1951), Eesti Põlluma-

janduse Akadeemia (*cum laude*, 1956) koos praktilise agronoomitöö kogemusega (1956-58) tookordses Elva rajooni Erumäe kolhoosis. Enne direktori ametit oli Jõgeval nooremteadur (1958-64) ja aretusosakonna juhataja (1964-73). Ühena väga vähestest Eesti põllumajandusteadlastest õnnestus Hans Küütsil stažeerida aasta (1969-70) kapitalistlikus välisriigis – Rootsis, mis oli tookordseis oludes erakordne.

Hans Küütsi direktorina töötamise aastatel (1973-1998) edenes Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi Jõgeva Sordiaretusjaam (aastast 1992 eraldiseisev, Põllumajandusministeeriumi haldusalas olev Jõgeva Sordiaretuse Instituut) jõudsalt. Praegune instituut Jõgeval töötab põhiliselt neil edukail aastail ehitatud hoonetes kasutades praegugi veel siis muretsatud katsetehnikat. Eelmise riigikorra viimasel aastakümnel oli Jõgeva instituut impeeriumi ulatuses üks paremini kaasaegse katsetehnikaga varustatud põllumajanduslik uurimisasutus. Siin toimusid üleliidulised õppepäevad välismaiste inseneride juhendamisel. Siin olid katsemasinate uusimate mudelite näidised, masinate tagavaraosade laod ja välismaal väljaõppe saanud spetsialistid, kes käisid väljakutsel kohapeal remonti ja hooldustöid tegemas.

Instituudi praegune edukas teadustegevus on saanud võimalikuks tänu omaaegsele ettenägelikule kaadripoliitikale. Jõgeval ei tekkinud teaduripõlvkondade järjepidevuses vahet. Ikka leiti vanemteaduri kõrvale noorem inimene, kes võttis teatepulga sujuvalt üle ja kannab seda edasi. Seetõttu ei ole instituudi teadurkond ka vabariigi iseseisvumise järel vähenenud, omamaise sordiaretuse järjepidevus on suudetud säilitada.

Paralleelselt juhi kohustustega tegutses Hans Küüts kogu aeg ka praktilise aretustööga. Tema osalusel on aretatud aukartust äratav arv odra, kaera ja suvinisu sorte (kokku 18). Vaatamata soliidsele eale tegutseb odra aretajana siiani.

Hans Küüts on olnud valitud Eesti Agronoomide Seltsi esimeheks (praegu auesimees) ja Eesti Rukkiseltsi aupresidentiks. Ta on olnud mitme välismaise teadusorganisatsiooni (sh EUCARPIA), konverentside korralduskomiteede, instituutide teadusnõukogude ja kraadikaitsmisnõukogude liige.

Hans Küüts on põllumajandusteaduste kandidaat (1968), talle on omistatud juba 42-aastasena teenelise teadlase aunimetus (1974), ta on pälvinud ENSV riikliku preemia (1987), EV teaduspreemia (1999), on valitud EPMÜ geneetika ja sordiaretuse professoriks (1992) ning sama ülikooli emeriitprofessoriks (1995). Aastal 1994 valiti Hans Küüts EV Teaduste Akadeemia akadeemikuks. Vabariigi president on tunnustanud tema elutööd V klassi Riigivapi ordeniga (1997).

Akadeemiline Põllumajanduse Selts valis Hans Küütsi oma auliikmeks (2000) ja on andnud välja preemia elutöö eest (2002).

Igapäevaelus on Hans Küüts alati optimistlik, sõbralik, abivalmis kolleeg, 4 lapse isa, 6 lapselapse vanaisa, kirglik harrastuskalastaja, kelle uhke paat nimega Liisi seisab Kalmal sadamas ja on suvisel ajal alati stardivalmis, kui aga leidub kamraade kellel parasjagu aega usse leotada või lante pilduda on. Käsi on juubilaril tundlik. See on paljudele kaladele saanud saatuslikuks – ka üsna suurtele ja mitte ainult kalamehejuttudes.

Õnnitleme juubeli puhul!

Hans Küütsi varasemaid bibliograafilisi andmeid võib leida: EE 5. köide, Tln, 1990, lk 348; EE 14. köide, Tln, 2000, lk 215; Eesti TA liikmeskond 1938-1998, Tln, 1998, lk 66-67; Eesti TA aastaraamat 2002, Tln, 2003, lk 79; Eesti teaduse bibliograafiline leksikon II, Tln, 2005, lk 257-258; ajakiri Agraarteadus, 1992, nr 4, lk 337-338; 2002, nr 6, lk 374 ja 2007, nr 2, lk 144-145.

Ants Bender